

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Dubium III. An & quomodo fama restituenda.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

tenent oppositum, quia hoc ipso quod dilacerâ-
rit, maximè si in parva frustra, sufficienter signifi-
cavit se nolle, ut legantur, ergo non ideo voluit
cedere jure suo aut dimittere secretum. A for-
tiori non possunt legi literæ, quas aliquis casu
perdidit, vel in loco etiam publico ex inconfide-
ratione reliquit.

§. 10. Observatio secreti pertinet ad varia ¹²³⁷
præcepta, secundum diversitatem bonorum,
quibus violatio illius opponitur, hinc si adferat
damnum fortunarum, pertinet ad 7. præce-
ptum; si famæ vel honoris, ad 8.; si corporis, ad
5.; si animæ, reducitur ad 5. vel 7. Et universa-
liter omne secretum dici potest esse bonum ani-
mæ, est enim quasi thesaurus intellectualis, cu-
jus pretium tantò vilius est, quantò cum pluri-
bus communicatur, ita *Lugo* n. 144. Deferri
posse crimen, licet noveris sub secreto naturali, si
hoc sit necesse ad cavendum damnum commu-
ne, dictum est l. 2. n. 217. De secreto, videri
possunt plura apud *Sanch.* in *Conf.* l. 6. c. 6. d. 1.
2. 3. & *Gobat* in *Quin.* t. 5. c. 19. f. 10. & 11.

D V B I V M III.

An & quomodo fama restituenda.

Resp. Nisi sit causa excusans, patet ex natura ¹²³⁸
justitiæ, & ex dictis *de Restit.* famam injustè abla-
tam restitui debere: Et quidem, si verum crimen
quis narravit, debet opinionem conceptam,
quantum potest, apud audientes abolere, dicen-
do v. g. se malè dixisse, injuriam intulisse, dece-
ptum esse &c. Vel si hac ratione parum proficia-
tur, eum laudando in aliis rebus, crimen exte-
nuando,

nuando,

»nuando, honorem ejus in re alia procurando,
 »&c. sic enim sensim tantundem fama ejus illu-
 »strabitur ex una parte, quantum ex altera obscu-
 »rata fuit. Quòd si autem crimen falsum impe-
 »gisti, teneris id apertè retractare (adhibito etiam,
 »si opus est, juramento) apud eos, quibus dixisti,
 »& (per se loquendo) ad quos infamia pervenit
 »sive apud auditores mediatos, ut contra *Less. &*
 »*Tann. 2. 2. d. 4. q. 6. d. 6. n. 146.* docet *Lugo d. 15.*
 »*s. 2.* quia totum damnum famæ, cujus causa es,
 »teneris reparare; licèt aliquando sufficiat dice-
 »re, te penitus deceptum, rem aliter se habere,
 »malè te informatum fuisse. *V. Lay. l. 3. t. 3. p. 2.*
 »*c. 7. Less. l. 2. c. 11. d. 20.*

» Dixi *per se*: plerùmque enim per accidens ab
 »hac obligatione talis excusatur, respectu audi-
 »torum mediatorum: tum ob moralem impo-
 »tentiam; tum quia eo ipso, quòd apud imme-
 »diatos retractavit, implicite illis commisit, ut
 »hanc retractationem ipsi indicent aliis, si qui-
 »bus fortè revelaverint: idque confirmat praxis
 »Confessariorum, qui tantum obligant, ut retra-
 »ctent apud eos, quibus ipsi revelarunt. *Vid. Lugo*
 »*l. c. Unde resolves.*

» I. Confessarii est, uti & Concionatorum, be-
 »ne instruere suos, & monere de restitutione ac
 »fuga vitii tam communis.

» II. Is, qui bonâ fide, vel probabili errore du-
 »ctus, sine formali mendacio falsum de alio dixit,
 »tenetur (intellectâ postea materiali injustitiâ)
 »ad restitutionem, licèt non tam strictè, quàm
 »qui infamavit per injuriam formalem; hic enim
 »tenetur restituere, cum detrimento famæ suæ,
 »etiam æquali; alter non item, sed tantum qua-
 »tenus

quatenus sine suo notabili incommodo potest.²⁹
Mol. Less. Lugo d. 15. n. 4. Similiter qui crimen³⁰
 narravit de uno, quod auditores ex errore in-³¹
 tellexerunt de alio, licet non ex justitia (siqui-³²
 dem non ejus actio, sed error audientium causa³³
 fuit damni injusti) tamen ex charitate tenetur³⁴
 ad restitutionem, cum possit grave damnum³⁵
 proximi sine suo detrimento præcavere *Bon. d.*³⁶
 44.

III. Qui detraxit alteri libello famoso, tene-³⁷
 tur, ut efficax sit restitutio, eam facere contrariis³⁸
 scriptis, vel publicâ revocatione. *Sayr. Bon. to.*³⁹
2. d. 2. de rest. q. 4. p. 9. n. 9.

IV. Si ex læsione famæ ortum etiam est alteri⁴⁰
 damnum fortunarum, ut si privatus est officio,⁴¹
 excidit spe divitis Matrimonii, amisit dotem,⁴²
 &c. tunc & fama debet restitui, & damnum il-⁴³
 lud compensari ad arbitrium prudentium. Et⁴⁴
 quidem obligatio restitutionis famæ, cum sit⁴⁵
 purè personalis, non transit ad hæredes; obliga-⁴⁶
 tio autem compensationis dicti damni, cum ha-⁴⁷
 beat respectum ad bona infamatoris, transit ad⁴⁸
 hæredes. *Lay. ll. cc. n. 4.*

*Quæres. I. Quæ excusent à restitutione famæ.*⁴⁹

*Resp. Patere ex dictis de restit. l. 3. t. 9. c. 2. Un.*⁵⁰
de resolves:

I. Excusatus es à famæ restitutione, si planè sis⁵¹
 impotens.

II. Si crimen occultum, quod dixisti, vel⁵²
 simile, aliâ ratione fiat publicum, *Lugo, d. 15. n.*⁵³
 37.

III. Si fama aliis modis jam recuperata sit, ut⁵⁴
 infamati purgatione, vitæ probitate, testimo-⁵⁵
 nio prudentum, *Less. l. 2. c. 11. d. 17.* Etsi tunc⁵⁶

pro damno, quod secutum est, debeat satisfieri.

Lug. f. 3.

IV. Si prudenter judicetur, jam dudum rem oblivione deletam: Quo casu maximè prudentiâ opus est, nam aliquando periculosius est retractare, renovando memoriam. *V. Lugo.*

V. Si is, cui detraxisti, tibi similiter detraxerit, nec velit restituere, quia tunc potes jure compensationis seu retentionis uti, dummodo infamia illata non redundet in alios, Ita probabiliter *Tol. Less. Sylv. Mald. Dia. p. 3. tract. 5. R. 30. Mol. contra Cajet. Tan. Lugo & Nav.*

VI. Si non possis absque periculo vitæ, vel si fama restituenda sit minoris valoris quàm fama detractoris, Sic v. g. Prælati non tenentur restituere vili homini, si aliter non potest, quàm cum amissione famæ suæ multò majoris momenti; sed sufficit tunc, si infamatum laudet, aut pecuniâ compenset. *V. Lugo l. c.*

VII. Si infamatus sponte remisit, (modò tamen ejus infamia non redundarit in alios, ut familiam, statum) sive expressa, sive tacita sit condonatio: tamen si nihilominus ex charitate damnum resarcire aliquando tenearis, si possis absque gravi incommodo, *Lugo n. 38.* Imò aliquando etiam sufficit condonatio præsumpta, sive interpretativa voluntas ejus, qui potest condonare, si nimirum ille sit ita affectus, ut si rogaretur, facile condonaret, tunc enim non est invitus saltem quoad substantiam, etsi fama non restituatur. *V. Lugo l. c.*

Quæres. II. An restitutio famæ licitè condonetur.

Resp. Licitè fit in iis casibus, in quibus se-
ipsum

ipsum licet infamare : in quibus autem, & quàm²²
graviter peccat se infamando , in iisdem & tam²²
graviter peccat condonando. *Nav. Trull. to. 2. l. 22*
7. c. 10. d. 28. Unde resolves :

I. Condonans famæ restitutionem , peccat²²
mortaliter , 1. Si infamia redundet in alios. 2. Si²²
inde sequatur scandalum. 3. Si sit vir valde uti-²²
lis Reip. , & ex infamia fructus impediatur. 4. Si²²
fama sit necessaria ad muneris gubernationem,²²
Sot. Less. Trull. l. c. , qui tamen notant, condona-²²
tionem semper esse validam, quando fama non²²
redundat in alios; secus quando redundat : Un-²²
de parentes non possunt condonare , quando²²
redundat in filios; neque filii , quando in pa-²²
rentes. *V. Aut. cit.*

II. Ex eo verò præcisè , quòd infamatus (vel²²
contumeliâ affectus) conversans cum infama-²²
tore videatur remittere injuriam, non censetur²²
condonare restitutionem famæ vel honoris; ²²
sicut nec alia debita per familiaritatem. *Nav. c. 22*
18. Trull. d. 29.

A D D E N D A.

An restituendum sit aliquid pro honore in de-
fraudatione præmiferi, dictum est hîc à n. 283.;
non esse autem obligationem restituendi pecu-
niam pro fama , dictum est à n. 297. , attamen
honorem restitui debere pro fama, etiam dictum
est n. 302. Denique quòd fama consequens ta-
lenta non semper sit inæstimabilis , notatum est
n. 304. *Inst. 2.* Præter hæc fit,

Q. 224: Quid faciendum sit pro restitutione , ratio- 1239
ne suspicionis vel judicii temerarii. R. Ratione horum
præcisè non est opus aliâ restitutione , quàm ut

Ddd 2

hæc

hæc deponantur, ita *Mol.* aliique cum *Dicast.* de Restit. d. 2. dub. 6. Ratio est quia sic reparatur totum damnum, & reducitur æqualitas, quæ erat sublata, puratque *Dicast.* n. 121. satis temerè dici, quòd alia satisfactio requiratur.

1240 Q. 225: *Quantum restitui debeat ratione infamationis.* R. §. 1. Ex infamatione graviter injuriosa nascitur obligatio compensandi totum damnum etiam in aliis bonis inde secutum, ita *Less.* l. 2. c. 11. n. 101. *Lugo* d. 15. à n. 21. aliique cum *Dicast.* n. 273. & sequitur ex dictis de restitutione; tenetque, etiamsi crimen revelatum fuerit verum, si fuerit occultum, uti communiùs docent AA contra *Sot.* & recentiores aliquos, qui putant in hoc casu teneri tantum ad partem, eò quòd damnum principaliter sequatur ex crimine ipso verè commisso, quam sententiam *Less.* n. 103. dicit non esse improbabilem, sed opposita tenenda est, quia crimen occultum, erat, ac si non esset factum, ergo totum damnum secutum est ex injusta revelatione, ergo ex hac est obligatio reparandi.

1241 §. 2. Non est obligatio restituendi aliquid præcisè pro infamia temporis præteriti, ita *Mol.* *Lugo* n. 17. *Dicast.* n. 187. contra *Rebell.*, Ratio est, quia pars famæ præteritæ non potest physicè reparari in proprio genere, cum fieri non possit, ut tunc fuerit, quando non fuit, restituta autem in præsentì censetur, & moraliter restituta est pro præterito, & agnito errore quasi retrahitur, auditores enim agnoscunt se antea falsò opinatos esse, unde nihil ampliùs damni manet; hinc nec videtur esse debita ulla pro eo satisfactio, uti putavit *Less.* n. 99., totum enim jam sublatum est, si pro præsentì restituatur fama.

Q. 226.

Q. 226. Quid notandum sit circa obligationem restituendi apud mediatos Auditores. R. Quæ de his habet *Busenb.*, sunt probabilia, sed videtur probabilius sic esse dicendum: si detractor dixit apud eos, qui meritò timebantur rem ulteriùs propalaturi, tenetur in horum defectu restituere etiam apud mediatos Auditores, quia est causa efficax infamix etiam apud hos causatæ, ideòque etiam tenetur inquirere, an immediati Auditores aliis dixerint. E contra si detraxit apud eos, qui prudenter credebantur non propalaturi longius, si fortè hi aliis dicant, non tenetur restituere, nisi apud hos immediatos, hi autem tenentur apud cæteros, quia hæc ulterior propalatio non est moraliter imputabilis primo detractori, sed malitiæ illorum, ita quoad omnia *Dicast.* supra à n. 168. citans alios, item *Dian. Tambur. Villal. Haun.* t. 2. n. 557. *Petsch.* pag. 518. Quòd si detraxerit, nihil cogitans de hoc, an hi auditores essent ulterius propalaturi necne, *Tamb. & Spor.* in Dec. t. 5. c. 4. n. 103. dicunt non teneri restituere, nisi apud immediatos, quia inculpabiliter non prævidit damnum; & hanc sententiam vocat probabiliozem *Dicast.* n. 276.

Q. 227. Quid addendum sit circa illum, qui infamavit alterum planè inadvertenter & sine culpa. R. §. 1. Talis id postea rescians tenetur ex justitia restituere famam, si possit absque gravi incommodo, ita *Mol.* d. 40. n. 3. *Less.* Lugo d. 15. n. 4. *Haun.* n. 552. *Platel.* n. 775. *Spor.* n. 86. alique communiter contra *Bonæsp.* & alios tacito nomine relatos à *Tamb.* in Dec. l. 9. c. 3. §. 3. n. 8., qui dicunt esse obligationem tantum ex Charitate, quam sententiam *Steph.* t. 4. d. 6. n. 43. dicit esse

Ddd 3 proba-

probabilem , nec probabilitatem audet negare
Haun. n. 555., Dicast. de Restit. d. 12. n. 162. vo-
 cat probabilissimam , Ratio nostra est , quia
 quamvis non sit obligatio propriè ex re accepta ,
 cum nihil inde habeatur ; neque ex injusta acce-
 ptione , quæ præcesserit , cum factum sit sine ulla
 culpa , tamen est obligatio , inprimis quasi ex re
 accepta , nam non restituendo , quasi detines fa-
 mam alienam , eo modo , quo detineri potest ,
 ergo sicuti habens sine culpa bovem alienum
 domi tuæ clausum , teneris non detinere , sed fa-
 cere , ut redeat ad dominum , ita cum aliqua pro-
 portione de fama aliena . Deinde si non restituas ,
 acceptio tua fiet formaliter injusta , ergo teneris
 prævenire restituendo . *Ant. prob.* in simili , nam
 si casu incendisses domum alienam , tenereris ex
 justitia incendium restinguere , si commodè pos-
 ses , alioquin hoc negligens , postea tenereris ex
 damnificatione , quæ tum fieret injusta , quando
 potens restinguere non restingueres : Ratio utri-
 usque à priori est , quia hæc continuatio incendii
 & illa perduratio infamiæ jam fieret tibi volun-
 taria & moraliter imputabilis , ergo sic conti-
 nuando peccares contra justitiam , quæ unum-
 quemque obligat ad procurandum , ne ex sua
 actione lædantur positivè jura aliorum . Notant
 autem communiter omnes cum *Lugo d. 39. n. 29.*
 non teneri cum gravi incommodo , id est , tali , ad
 quod pro proximo subeundum non obligat
 præceptum Charitatis , cum enim inculpabiliter
 dederit causam illi damno , si commodè non
 possit impedire , censebitur justè permittere , nec
 poterit illi moraliter imputari , constat enim
 apud omnes , quòd multò minor sit obligatio
 impe-

impediendi , quàm positivè non inferendi damnum.

§. 2. Non est obligatio reparandi damna se- 1244
cuta , antequam adverteris fuisse detractionem ,
utì rectè *Lugo* d. 15. n. 5. ; illa tamen sunt repa-
randa, quæ sequuntur ex dilata culpabiliter resti-
tutione famæ, utì colligitur ex dictis n. 252.

§. 3. Si de Petro dicas crimen , quod audien- 1245
tes per errorem intelligant de Paulo , dum ad-
vertis , ex justitia teneris restituere Paulo , ob ra-
tionem n. 1243. datam , & providere, ne intelli-
gant etiam de Petro , *Mol. Lugo* n. 6. *Spor.* n. 87.
contra *Less.* qui dicit ex Charitate tantùm teneri,
quod *Dicast.* n. 167. dicit esse probabile, sed addit
Lessium consequenter dicere debuisse etiam tan-
tùm ex Charitate teneri , si sine culpa detraxerit ,
esse autem tum obligationem saltem ex Charita-
te , si possis sine gravi incommodo , fatentur
communiter omnes cum *Dicast.* n. 161. , hoc e-
nim faciendo non pateris damnum , quod pate-
reris, si damnum in bonis fortunæ inculpatè cau-
satum tenereris reparare.

Q. 228. An ille , qui detraxit , teneatur semper 1246
hoc revocare. R. §. 1. Per se loquendo , tenetur ,
& non est satis eum laudare in aliis rebus , v. g. si
dixisti aliquem esse impudicum, non est satis lau-
dare eum in aliis virtutibus , quia sic nequidem
æquivalenter restitues hoc, quod abstulisti, una
enim fama in æstimatione hominum non substi-
tuitur pro altera, utì habet communissima sen-
tentia.

§. 2. Si detraxit , manifestando aliquid ve- 1247
rum , non potest hoc revocare , dicendo se esse
mentitum , sic enim mentiretur , sed debet aliis

D d d 4 verbis

verbis uti, v. g. dicere se malè locutum esse, se fecisse injuriam, se deceptum esse, nempe errore practico, homines sæpe mentiri talia dicendo, se non posse quidquam asserere de alterius crimine &c., si tamen audientes adverterent hoc fieri ideo, ut reparetur fama, meliùs esset aliter compensare, v. g. laudando in aliis virtutibus, vel quovis alio modo ingenerando bonam opinionem de persona læsa, aut etiam honorando, uti habent *Less.* & *Lugo* d. 15. n. 33., ea enim nunc est calliditas hominum, ut suspicentur ejusmodi retractationes, in quibus aliquis dicere non audeat se dixisse falsum, fieri tantùm eo fine, ut satisfiat conscientia, hinc pergunt credere fuisse verum: interim tamen debet detractor manere paratus ad revocandum, prout salvâ veritate poterit, si hoc fuerit necessarium ad reparationem famæ læsæ. Videri possunt *Dian.* p. 3. t. 5. R. 30. & p. 11. t. 6. R. 57. *Dicast.* d. 12. à n. 261. *Steph.* t. 4. d. 6. n. 44. *Spor.* in *Dec.* t. 5. c. 4. n. 92.

1248 Q. 229. *Ad quid teneatur, qui falsò detraxit.*
 R. Teneatur, per se loquendo, retractare tali modo, qui sit efficax ad reparandam stabiliter famam alterius, etiamsi deberet dicere se mentitum esse, idque juramento firmare, etiam adhibitis testibus, aliisque quamvis extraordinariis mediis, ita cum communi *Lugo* à n. 24. *Ills.* t. 4. d. 2. n. 109., partim contra *Fabrum*, qui dicit non teneri addere juramentum, partim contra utrumque *Nav. Rodriq.* *Dicast.* n. 259. *Spor.* n. 89., qui dicunt non teneri adhibere testes, partim contra *Less.*, qui dicit non teneri nisi ad summum adhibere juramentum & testes, non autem alia extraordinaria media, quod etiam videtur innuere

nuere *7lls.*, sed ratio nostra est, quia diffamatus habet jus ad famam suam recuperandam, ergo diffamans tenetur adhibere media necessaria ad illam reparandam, ergo si ordinaria non sufficiant, tenebitur etiam ad extraordinaria, malitiæ enim suæ imputare debet, quòd sibi imposuerit illud onus. *Dixi 1.*, per se loquendo, nam possunt esse causæ excusantes, v. g. si deberet ipse longè majorem infamiam subire: attamen non excusatur, si deberet subire tantùm æqualem, quia æquius est, ut nocens quàm ut innocens patiatur illud damnum, secundùm dicta n. 368. *Dixi 2.* Ad reparandam stabiliter, nam si Auditores primò crediderint retractanti, postea autem mutatâ mente redeant ad primam malam opinionem, tenebitur iterum hanc tollere, prout poterit, quia hoc damnum famæ adhuc respicit primum delictum veluti suî causam, uti rectè *Lugo n. 28.*

Obji. Per juramentum dedit majus motivum, ut credatur retractationi, quàm per locutionem suam dederit, ut crederetur detractiõni, ergo si audientes non credant juramento, non est detractiõni imputandum sed audientium malitiæ. *R.* Imputandum esse principaliter detractiõni præteritæ, partialiter tamen etiam malitiæ audientium, qui ideo etiam obligantur deponere malam opinionem: cum quo stat, quòd detractor pergat obligari ad hoc ipsum procurandum, cum opinionem illam injustè causarit.

Q. 230. Ad quid teneatur *Cajus*, qui, ut impedi- 1249
ret *Titium* ab officio, quo erat indignus, publicè diffamavit eum, cum satis fuisset diffamare privatim. *R.*
Non tenetur reparare damna *Titio* ideo causata,

Ddd 5

quòd

quòd negatum sit officium, sed tantum famam in publico perditam, quia sola diffamatio privata, ad quam jus habebat, fuit causa negandi officium, & consequenter causa damni non fuit injusta, ita *Less.* l. 2. c. 12. n. 124. *Lugo* d. 18. n. 92.

1250 Q. 231. *Ad quid teneatur, qui detraxit defuncto.*
 R. Si detraxit falsò, tenetur revocare, quia defunctus retinuit jus ad famam, uti dictum est n. 1210. Neque hæredes possunt juri illi cedere aut de illo transigere, cum remaneat defuncti, quamvis possint remittere jus persequendi litem contra detractorem. Quòd si infamavit in vero crimine, tenetur reddere dubium aut aliter excusare, secundum antedicta, nec satisfacit orando pro ipso, uti vult *Mol.*, quia sic non compensatur fama, quæ est bonum alterius generis. Denique si infamia vel damna inde redundarint in Familiam, etiam tenetur pro his satisfacere, quia per injuriam ipsius causata sunt, ita quoad omnia *Bonac.* de Restit. d. 2. q. 4. p. 2. *Dicast.* à n. 282. aliique communiter.

1251 Q. 232. *An à restitutione famæ excuset prudens metus incurrendi damni temporalis in bonis fortunæ.*
 R. Excusat, si sit metus gravissimi damni, quamvis enim bonum famæ ex suo genere sit majus quàm omnia bona fortunæ, tamen bonum inferioris ordinis propter necessitatem vel utilitatem suam sæpe censetur inter homines esse majoris æstimabilitatis quàm bonum superioris ordinis, uti rectè *Jlls.* t. 4. d. 3. n. 111.

1252 Q. 233. *Quid debeat pro honore læso.* R.
 §. 1. Debetur satisfactio, ita *Less.* l. 2. c. 11. dub. 27. *Lugo* d. 15. n. 53. *Amic.* tom. 5. d. 37. n. 148. *Dicast.* de Restit. d. 12. à n. 354. *Haun.* t. 2. à n. 563.

n. 563. *Herinx* d. 7. q. 7. n. 8. *Petsch.* pag. 523. *Probat*ur, quia si Petro nemine præsentem dixeris contumeliam, aut impeggeris alapam, non est satis præcisè desistere, sed teneris, vel petere veniam vel testificari te rursus habere existimationem de ipso, vel tali modo te habere, ut non amplius censearis continuare injuriam sed reparare, fuisti enim injusta causa doloris, qui meritò affligit animam Petri, ergo ex justitia teneris illam tollere, non tollis autem sed continuas, si non ponas satisfactionem, ergo. Similiter si alicui impeggeris publicam alapam, non semper erit satis, si etiam publicè cum signis doloris humiliter petas veniam, sed quandoque necessaria erit longè major humiliatio, v. g. genuflexio, uti rectè *Rebell.* aliique cum *Lugo* n. 57. contra *Less.* n. 145., si enim rusticus Principi publicam alapam impeggerit aut etiam Nobili, quis dicet satisfacere sic petendo veniam. Itaque regula generalis est, tantam reparationem vel satisfactionem esse ponendam, quanta requiritur ad abolendam injuriam, sive ad famam & honorem in eo statu reponendum, in quo erat, antequam læderetur.

§. 2. Si in honoratus vindictam sumpserit de inhonorante, v. g. si eum percusserit, vulnerarit &c., communiter non requiritur ulterior satisfactio pro honore, ita *Lugo* n. 59. *Herinx* & *Petsch.* pag. 524., quia pro hoc videtur acceptare vindictam, & hoc ipso, quòd alter vicissim non vindicet, censetur recognoscere suam culpam & testari existimationem de læso: si tamen ad alios dimanasset infamatio, qui de hac vindicta sumpta nihil rescirent, deberetur apud hos alia reparatio honoris. Videri possunt plura apud *Dicast.* à n. 356.

§. 3.

1254 §. 3. Etiam debetur compensatio damno-
rum, si inhonoratus ideo est aliqua passus, uti si
ideo depositus est ab officio, & hoc satis colligi-
tur ex dictis de restitutione.

1255 Q. 234. *Quid agendum sit, si dubitetur, an hoc,
quod dixisti, sit oblivioni datum.* R. *Caj.* dicit absolu-
tè revocandum esse, nisi constet oblivioni da-
tum esse; consentit *Dicast.* n. 196., si personæ,
apud quas revocat, sint credituræ fuisse falsum:
E contra si fuerit verum, *Nav. & Less.* dicunt non
facile renovandam memoriam, nisi evidens sit
periculum, ne datâ occasione memoria redeat:
Mol. dicit, si parva sit probabilitas, quòd adhuc
sit recordatio, & è contra notabilis infamia ca-
deret in retractantem, non esse obligationem re-
tractandi: *Lugo* n. 35. dat hanc regulam, nempe
ut hoc fiat, quod consideratis circumstantiis pu-
tatur velle passus injuriam; ut autem hoc dijudi-
cari possit, debet detractor ipse considerare,
quid sibi fieri vellet in ejusmodi circumstantiis:
addit tamen rectè n. 36. cum *Mol.*, adhuc debe-
ri aliquid infamato, v. g. laudem aut honorem,
secundùm antè dicta, in compensationem illius
periculi, ne fortè infamia necdum sit oblivioni
data.

1256 Q. 235. *An obligatio restituendi pro fama vel ho-
nore transeat ad heredes detractoris.* R. Non tran-
sire, attamen transit obligatio reparandi damna
fortunarum inde secuta. *Pars 1. est Less. Lugo* d. 15.
n. 8. *Dicast.* de Restit. d. 12. n. 280. & aliorum com-
munis contra *Adr. Nav. Mol. Rebel. & alios.* Ra-
tio est, quia hæc obligatio est personalis, & ex
communi sensu hominum hæres succedit de-
functo tantùm quoad jura & debita fortuna-
rum,

rum, non autem succedit in fama vel honore, & consequenter etiam non succedit in debitis famæ vel honoris, quæ solam personam infamantis respiciunt: neque verum est, quòd defunctus teneretur compensare in pecunia, si non posset aliter, uti n. 299. dictum, ergo multò minùs ad hoc tenetur hæres. *Pars 2.* patet, quia defunctus tenebatur damna illa fortunæ compensare, & bona ejus transeunt ad hæredem cum isto reali onere.

Circa pœnas & actiones, quæ competunt ratione injuriarum contra famam & honorem; item ratione libellorum famosorum, videri possunt *Dicast.* à n. 429. & *Haun.* à n. 569.

C A P U T II.

Quid de Præcepto nono, & decimo.

Non concupisces, &c.

REsp. Prohibent omnes internas concupiscentias & delectationes voluntarias istorum operum, quæ præceptis secundæ tabulæ, præsertim sexto & septimo verantur. Qua de re vide *suprà*; & patebit ex dicendis de peccatis, *infr. l. 5.* 1257

C A P U T III.

Quid de Præceptis Ecclesiæ.

REsp. Etsi ea sint plurima, præcipuè tamen toti Christiano populo communia quinque numerantur; Ex quibus hinc agendum restat de tertio, quia de 1. & 2. actum est *in præcepto 3. Decalog.* De 4. & 5. *infrà lib. 6. de Sacram.* 1258

D U.